

Nr 821

Av herr **Ottosson m. fl.**, *angående rätten till återlåning från allmänna pensionsfonden.*

(Lika lydande med motion nr 954 i Andra kammaren)

I reglemente ang. allmänna pensionsfondens förvaltning fastslår staten nu gällande regler för återlånen. Dessa föreskriver att vissa kreditinrättningar — bl. a. affärs- och sparbankerna — har rätt att på vissa villkor förmedla återlån till företag. Som villkor har uppställts att bevis måste företes om inbetalade ATP-avgifter samt vidare att bankerna beviljats återlånen på eget ansvar, d. v. s. prövar de lånesökandes kreditvärdighet och lämnade säkerheter på sedvanligt sätt.

Utformningen av återlånereglerna bör ses mot bakgrunden av ATP-reformens effekter på företagens finansieringsmöjligheter. Dessa försämrades avsevärt i och med denna reform, då krediter som företagen tidigare haft tillgång till genom sina egna pensionsstiftelser i och med det nya systemet bortföll. I stället överfördes förvaltningen av de anställdas pensionsmedel på AP-fonderna. Det ansågs därigenom naturligt att konstruera ett system för compensation av det kreditbortfall som ATP-systemet innebär för företagen.

Förutsättningarna för dagens kreditmarknadspolitik har dock i betänklig grad förskjutits från ovan återgivna, tidigare uppställda villkor för företagens återlånerätt. Från riksbanken har sålunda föreskrivits att återlånen skall ingå bland »övrig utlåning» från affärsbankerna och därigenom är att betrakta som oprioriterad lånefond. Med hänsyn till de kreditrestriktioner som begärts av riksbanken är bankerna härigenom förhindrade att till företagen bevilja och förmedla krediter enligt deras återlånerätt.

En sådan begränsning av företagens återlånerätt kan inte anses rimlig. Ett närmare studium av den konstitutionella bakgrunden till återlånen ger vid handen att myndigheterna vid ATP-reformens genomförande förutsatte att företagens återlånemöjligheter skulle kunna utnyttjas oberoende av framtida konjunktur- och kreditmarknadsläge. I den promemoria med förslag om fondförvaltning som avgavs av 1957 års pensionskommitté såges:

En rätt för avgiftsbetalarna att omedelbart återlåna hela eller en del av avgiften har motiverats som ett naturligt sätt att decentralisera och automatisera fondens utlåning och leda krediterna till de företag, som genom avgiftsbetalningar och bortfallet av möjligheten att göra avsättningar till pensionsstiftelser fått försämrade finansieringsmöjligheter. — — — Samtidigt

kan avgiftsbetalningar av den storleksordning förslaget anger medföra svårigheter för företagen i vissa lägen där avgifterna icke assimilerats i prissystemet, samtidigt som kreditmarknaden kännetecknades av sparandebrist och kreditransonering, eller pensionsfondens utlåningsorganisation icke utbildat former för en tillfredsställande kreditförmedling till näringslivet. I sitt förslag till pensionsfondens utlåningsformer under den övergångsperiod som förut omnämnts har kommittén därför funnit sig böra rekommendera en betingad återlånerätt, svarande mot en viss del av de årligen förfallande avgifterna till pensionssystemet.

Det efterföljande lagförslaget kom att väsentligen följa pensionskommitténs åsikter. I departementschefens allmänna synpunkter i samband med lagtextens framläggande betonades vikten av att en betydande del av fondmedlen i form av återlån går tillbaka till den som erlagt pensionsavgifterna. En viss utvidgning av återlånemöjligheterna jämfört med vad som föreslagits i kommittéförslaget kom också till stånd.

Av skilda remissinstansers yttranden över kommitténs förslag om en begränsad villkorlig återlånerätt framgår också att denna förutsattes gälla oberoende av särskilda restriktioner på kreditmarknaden. Sålunda ansåg t. ex. fullmäktige i riksbanken (majoriteten) att återlånerätten skulle isolera företagen från kreditåttstramningar samtidigt som den kunde utgöra en buffert mellan efterfrågan på kredit och institutens kreditkapacitet, så att utnyttjandet av återlånerätten koncentrerades till perioder av kreditåttstramning. Återlånesystemet skulle då fungera på ett sätt som motverkade kreditpolitikens intentioner. Bank- och fondinspektionen var av en likartad uppfattning och påpekade att återlånerätten i en fri kreditmarknad knappast utgjorde någon reell fördel, medan den i en reglerad marknad gjorde att företag med återlånerätt kunde påräkna krediter utanför regleringen.

Den i september 1968 tillsatta utredningen angående kapitalmarknadens struktur och funktionssätt har bl. a. till uppgift att förutsättningslöst pröva huruvida återlåneinstitutet skall bibehållas och vilka villkor som bör gälla i framtiden för denna låneform. Det torde dock vara ett rimligt krav att den nu aktuella kreditpolitiken inte föregriper resultaten av denna utredning genom att frångå tidigare uttalade principer vad gäller återlånen.

Dagens synnerligen skärpta kreditmarknadsreglering har avsevärt påverkat möjligheterna för särskilt de mindre företagen att kreditfinansiera sitt behov av kapital för den löpande rörelsen. Detta framgår av den preliminära nationalbudgeten för innevarande år, varav även framgår att den resulterande effekten därav är svårbestämd. Den kan väntas beröra bl. a. aktiviteten inom servicenäringarna och handelns lagerhållning. Det måste anses som högst betänkligt att den bedömning av framtida kreditåttstramningseffekter som föregick inrättandet av återlånesystemet på sätt som skett har kunnat åsidosättas vid förändrade kreditmarknadsförhållanden.

Det torde vara ett högst berättigat krav från avgiftsbetalarna att intentionerna vid återlåneinstitutets införande fullföljs i det praktiska kreditpolitiska arbetet.

Återlånerätten till under ett år erlagda ATP-avgifter utgår vid slutet av nästpåföljande år. Till följd av den utformning som kreditrestriktionerna getts under hösten 1969 har en stor del av återlånerätten avseende för 1968 erlagda avgifter gått förlorad för avgiftsbetalarna. Mot bakgrunden av vad som ovan framförts angående de bakomliggande syftena och motiven i företagens återlånerätt kan detta inte anses rimligt.

Med stöd av ovanstående hemställes

att riksdagen måtte besluta att utan dröjsmål vidta erforderliga åtgärder för att tillförsäkra företagen återlånerätt under 1970 av de ATP-avgifter som erlagts år 1969, samt

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om en förlängning av ansökningstiden för återlån avseende för år 1968 inbetalade ATP-avgifter.

Stockholm den 28 januari 1970

Holge Ottosson (m)

Avid Annerås (fp)

T. V. Mattsson (cp)

Paul Brundin (m)

Joh. A. Olsson (cp)
